

Acasa › Actualitate religioasă › In memoriam › Un erudit preot istoric, temeluitor al Bibliotecii Sfântului Sinod

Un erudit preot istoric, temeluitor al Bibliotecii Sfântului Sinod

In memoriam

Galerie foto (3)

Un articol de: Arhim. Policarp Chițulescu - 04 Noi,
2017

Printre fruntașii militanți ai Marii Uniri care au activat în Transilvania se numără preotul istoric, membru de onoare al Academiei Române, Gheorghe Ciuhandu. Amintirea sa revine mereu în actualitate, contribuțiile sale la istoriografia românească și în

activitate bisericească în general fiind adânci și de anvergură. În mod special, Biblioteca Sfântului Sinod îi păstrează prezența prin miile de volume, manuscrise, cărți rare și reviste vechi pe care le-a dobândit de la familia părintelui Gheorghe Ciuhandu, cu mulți ani în urmă.

În cele ce urmează, dorim să conturăm chipul intelectual și sufletesc al părintelui Gheorghe Ciuhandu care, deși a fost pogorât în mormânt în urmă cu 7 decenii, el este viu nu doar Acolo, ci și aici pe pământ, prin lucrările și ostenelile în Biserica lui Hristos, cărora și-a dedicat întreaga existență.

Părintele Gheorghe Ciuhandu s-a născut în anul 1875 în localitatea bihoreană Roșia, fiind fiu de preot. S-a format la vestita Universitate din Cernăuți și a militat cu toată ființa pentru unificarea națională a românilor. A ajuns, pe rând, profesor de istorie bisericească la Academia Teologică din Arad, președinte al Asociației „Andrei Șaguna” a clerului ortodox din Transilvania și consilier eparhial (referent) la Episcopia Aradului. A fost un colaborator apropiat al Mitropolitului Nicolae Bălan de care îl lega o veche prietenie.

În cadrul Asociației „Andrei Șaguna” a clerului transilvănean, înființată în 1919 imediat după Marea Unire, pe lângă congresele și activitățile de ordin pastoral și misionar, el s-a străduit să ridice prestigiul preoțimii și a fost unul dintre cei care au proiectat unificarea provinciilor bisericești. Demersurile sale perseverente s-au îndreptat nu doar spre studierea trecutului nostru surprins în vechi hrisoave și manuscrise (de notat că el cunoștea limbile latină, germană și maghiară), ci și spre salvarea arhivelor Episcopiei Aradului și ale altor instituții de stat, precum și spre înființarea unui muzeu bisericesc. De dragul cercetării istorice a renunțat la slujirea de protopop al Chișineului-Criș, apoi la postul de profesor de istorie la Universitatea

din Cernăuți, vacantat prin moartea maestrului său, Eusebiu Popovici (1922), neprimind nici postul de rector al Academiei Teologice din Cluj, unde fusese invitat de Episcopul Nicolae Ivan, prin preotul academician Ioan Lupaș.

Un iubitor al vechii literaturi române

Dintre lucrările sale, două cu adevărat monumentale au fost premiate de Academia Română. Prima lucrare a fost prezentată la academie de părintele Nicolae M. Popescu: *Episcopii Samuil Vulcan și Gherasim Raț. Pagini mai ales din istoria românilor crișeni 1830-1840* (Arad, 1935). Cea de-a doua lucrare onorată de academie a apărut cinci ani mai târziu: *Românii din câmpia Aradului de acum două veacuri cu un excurs istoric până la 1752 și însemnări politico-istorice ulterioare* (Arad, 1940). Studiile părintelui Ciuhandu s-au oprit și asupra relațiilor dintre Ortodoxie și Catolicism, având convingerea că *orice abatere de la dreapta credință a reprezentat nu doar o eroare confesională, ci o adevărată sfâșiere a ființei naționale*. Părintele Ciuhandu a iubit, a cercetat și a publicat studii asupra vechii literaturi române. De altfel, era unul dintre vestiții colecționari de manuscrise și carte veche din Ardeal. El a identificat și a evidențiat în cercetările sale numele copiștilor și traducătorilor români din Transilvania, reliefând contribuția acestora la menținerea dreptei credințe dincolo de munți, în vremuri cu felurite vitregii. Acei smeriți preoți și dascăli au dezvoltat limba română, au multiplicat prin copiere textele tipărite în Țara Românească și Moldova și au ținut aprinsă flacăra credinței ortodoxe în satele din arealul transilvănean. Din acest motiv, părintele Ciuhandu a colindat satele adesea, pentru a strânge cărți și manuscrise, cercetarea sa soldându-se cu o monumentală lucrare păstrată până azi, în manuscris, în cea mai mare parte: *Manuscrise, dieci și copiști bihoreni*. În schimb, alte lucrări de-ale sale, păstrate tot în

manuscris, precum: *Note privind manuscrisele românești vechi din Bihor* și *Note adunate din cărți vechi românești aflate în partea Aradului* au fost utilizate de cercetători din vremea noastră.

Membru de onoare al Academiei Române

Părintele Ciuhandu l-a însoțit pe istoricul de artă Coriolean Petranu de la Universitatea din Cluj în câteva expediții de cercetare a bisericilor de lemn din Bihor și Arad. Cunoscutul istoric de artă a publicat două lucrări *Biserici de lemn din județul Arad* (Sibiu, 1927) și *Monumente istorice ale județului Bihor. Biserici de lemn* (Sibiu, 1931). Partea istorică a acestor documentare a fost elaborată de părintele Ciuhandu. Tot învățatul părinte Ciuhandu a fost și editor de manuscrise și vechi documente, fiind și un neobosit publicist în presa bisericească. De la el a rămas până azi și o bogată corespondență.

Personalitatea părintelui Gheorghe Ciuhandu a fost tratată în unele lucrări de licență, articole comemorative, dar mai recent, în anul 2011, a fost publicată de către preotul arădean Pavel Vesa o monografie în care sunt adunate și evidențiate toate ostenele eruditului preot istoric Gheorghe Ciuhandu.

Părintele Gheorghe Ciuhandu a primit și unele răsplătimi omenești meritate din plin: imediat după *Marea Unire* a fost decorat cu Ordinul *Coroana României* în grad de ofițer, apoi în 1924 cu *Medalia „Răsplata muncii pentru Biserică” clasa I* alături de preotul Ioan Stroia (ulterior Episcop al Armatei), Vasile Goldiș ș.a. La sfârșitul vieții, cu un an înainte de moarte, în 1946, a fost ales membru de onoare al Academiei Române, fiind elogiat de renumitul istoric ortodox Silviu Dragomir.

Cum era de așteptat, părintele Ciuhandu a avut o bogată bibliotecă din care a dăruit numeroase cărți încă din timpul vieții. De la el cereau cărți și

informații academicieni și profesori din București, după cum arată corespondența păstrată. Însă imediat după moartea sa, partea cea mai valoroasă a bibliotecii sale a fost împachetată în lăzi și depozitată într-unul din turnurile Catedralei Mitropolitane din Timișoara. Acolo le-a găsit în 1960, părintele Dumitru Fecioru, neobositul preot director al Bibliotecii Sfântului Sinod, care a și făcut propunere Patriarhului Justinian Marina ca Patriarhia să achiziționeze grabnic toate cărțile pentru care urmașii părintelui Ciuhandu așteptau un cumpărător. În referatul său propus spre aprobare Patriarhului Justinian, părintele Fecioru preciza că între volume se găsesc cărți vechi românești și manuscrise din secolele XVII-XIX, cu o valoare unică, deoarece ele reprezintă copii ale unor tipărituri mai vechi păstrate incomplet, ca de exemplu *Tâlcul Evangheliilor și Molitfelnic românesc* tipărite de diaconul Coresi la Brașov în 1567. Cercetarea manuscriselor din biblioteca părintelui Ciuhandu avea să aducă mari servicii literaturii, filologiei și teologiei românești. Patriarhul Justinian a oferit 30.052 de lei, o sumă importantă de bani la acea vreme, și a cumpărat întreaga bibliotecă, adică 3.334 de cărți (din care 40 de manuscrise rare, 149 de volume de prețioasă carte veche românească) și alte 1962 de periodice vechi românești și străine. Toate acestea au intrat în colecțiile Bibliotecii Sfântului Sinod. Dintre valoroasele cărți venite în biblioteca noastră amintim doar: *Molitvenicul slavon* de la Gorazde tipărit în 1524 (se pare că este cel mai complet exemplar cunoscut azi), *Șapte Taine*, lucrare a Mitropolitului Varlaam al Moldovei (Iași, 1644), *Noul Testament de la Bălgrad* (1648), *Psaltirea de la Bălgrad* (1651), *Molitvenicul* Mitropolitului Dosoftei al Moldovei (Iași, 1681), *Sicriul de Aur* (Sebeș, 1683), *Chiriadromionul de la Bălgrad* (1699), *Octoih* românesc (Târgoviște, 1712). Alături de acestea stau manuscrise românești transilvănene,

copiate în secolul al XVII-lea de celebrii copişti: popa Pătru din Tinăud şi Vasilie Sturze Moldoveanul. Câteva cutii cu corespondenţă, articole din ziare de dinaintea *Marii Uniri*, dar şi de după fericita realizare a României Mari, numeroase note de lectură, fişe de lucru şi ciorne ale unor studii sunt în atenţia noastră pentru a fi publicate cât mai curând. Între timp, un volum de *Memorii* lăstate în manuscris a fost publicat de urmaşii părintelui Ciuhandu, la Timişoara, în anul 1999. Am cuprins în acest articol şi aspecte necunoscute până acum de cei care s-au ocupat de chipul acestui erudit slujitor al Altarului lui Hristos.

Articolul de faţă doreşte ca la împlinirea a şapte decenii de la trecerea în veşnicie a preotului istoric Gheorghe Ciuhandu, să-i readucă în lumina prezentului personalitatea ca un semn de cinstire şi pomenire, pentru contribuţiile sale la istoriografia românească, la dezvoltarea vieţii bisericeşti şi la îmbogăţirea Bibliotecii Sfântului Sinod. Omagiu i se cuvine şi Patriarhului Justinian Marina, întotdeauna deschis pentru proiecte de anvergură, ajutat mereu de sfetnicii săi, în cazul de faţă, Mitropolitul cărturar Tit Simedrea (preşedintele comisiei de achiziţii a Bibliotecii sinodale) şi preotul clasicist Dumitru Fecioru.

0 CommentsSort by **Oldest**

Add a comment...

[Facebook Comments Plugin](#)